

ENGELLİ ÖĞRENCİLER İÇİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ İHTİYACI

Burak CANPOLAT¹

Özet

Bu çalışmanın amacı ülkemizdeki engelli öğrenciler açısından beden eğitimi ve spor öğretmeni ihtiyacının ortaya çıkarılmasıdır. Beden eğitimi öğretmenlerinin ülkemizin çeşitli üniversitelerinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından mezun olarak engelliler için eğitim veren özel eğitim okullarında ve kaynaştırma eğitimi verilen sınıflarda görev yapmaları bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında beden eğitimi öğretmenlerinin üniversiteden mezun olmadan önce engelli bireylere yönelik sadece bir ders almaları gelmektedir. Beden eğitimi öğretmeni adayları tarafından tek bir dönem içerisinde alınan "Uyarlanmış Beden Eğitimi ve Spor" dersinin hedef grubu tanımak için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Sistemik bir derleme ürünü olan bu çalışmada online olarak dünyanın farklı yerlerinde yapılmış çalışmalardan örnekler ve veriler toplanarak problem durumunun belirlenmesi sağlanmıştır. Toplanan veriler PRISMA akış diyagramına göre analiz edilmiştir. Ortaya çıkan sonuç itibarıyla ülkemizde yükseköğretim kademelerinde beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından mezun öğretmenlerin engelli bireyler için tam anlamıyla yeterli olmadıkları düşünülmektedir. Bu hususta, engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarının diğer üniversitelerde yaygınlaştırılması ve özel eğitim okullarında sadece bu program mezunu öğretmenlerin istihdam edilmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Engelli Öğrenci, Beden Eğitimi, Spor, Öğretmen, İhtiyaç

THE NEED OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS FOR DISABLED STUDENTS

Abstract

The aim of this study is to reveal the need of Physical Education and Sports Teacher for disabled students in Turkey. The fact that physical education teachers work in Special Education Schools, which graduate from Physical Education and Sports Teaching programs in various universities in our country, brings some problems. One of these problems is that Physical Education teachers get only one lesson intended for disabled people before graduating from university. One of these problems is that Physical Education teachers get only one lesson for disabled people before graduating from university. It is thought that the "Adapted Physical Education and Sport" course taken by the candidates of Physical Education Teachers in a single period is not sufficient to recognize the target group. In this study, which is a systematic compilation product, samples and data from the studies conducted in different parts of the world were determined to determine the problem situation. The collected data were analyzed according to the PRISMA flow chart. As a result, it is thought that the teachers graduated from Physical Education and Sports Teaching programs in higher education levels in our country are not fully sufficient for individuals with disabilities. In this regard, it should be ensured that Physical Education and Sports Teaching Programs for the Disabled should be expanded in other universities and only graduates of this programs should be employed in Special Education Schools.

Key words: Disabled Students, Physical Education, Sport, Teacher, Need

¹ İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

GİRİŞ

Dünyada “öğretmen” kelimesinin uzun yıllardır var olan bir kavram olduğu düşünülebilir. Tarihsel süreçte bir öğretmenin var olduğu ilk zamanlar öğretmen kavramının da ilk olarak ortaya çıktığı anlamına gelebilir. Fakat resmi olarak öğretmenlik faaliyetlerinin tüm dünyada farklı zamanlarda ortaya çıktığı bilinmektedir. 1849 yılı ve hemen sonrası, ülkemizde öğretmen yetiştiren bazı kurumların faaliyet gösterdiği ilk yıllar olarak kabul edilmektedir. Bu tarihten günümüze kadar pek çok kurum ve kuruluş öğretmen yetiştirme programları içerisinde yer almış ve öğretmenlik eğitiminin yurt genelinde yaygınlaştırılması sağlanmıştır (Küçükahmet, 2007). Öğretmenlik kavramını düşündüğümüzde akla gelen öğretici profilinin karşısında pek tabii öğretimin gerçekleşmesini sağlayan, öğretileni öğrenen tarafın da olması gerekir. Bu taraf, kimi zaman bilmediğini öğrenen yetişkin bir insan, kimi zaman hiç bilmediği dünyaya yeni gelmiş bir bebek, kimi zaman evcilleştirilen bir hayvan, kimi zaman daha verimli mahsul verilmesi istenen bir bitki olabilir. İşte tam bu noktada akıllara günümüzde toplumu oluşturan insanların sahip olduğu ve birbirinden farklı yanlarını oluşturan özel, fiziksel ve psikolojik yapıları gelebilir. Bu

çalışmanın ortaya çıkma sebebi olan engelli bireylerin de tarih boyunca diğer insanlardan gerek psikolojik gerek fiziksel olarak farklılıklar gösterdiği görülmektedir (Saxton, 2018).

Son yirmi yıla bakıldığında, engelli öğrencilerin ve özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin genel okullara dahil edilmesi fikri giderek ulusal ve uluslararası politikaların odağı olmaya başlamıştır. Dünya çapında kaynaştırma eğitimi fikri özel eğitim ve uyarlanmış beden eğitimi alanlarında en önemli konulardan biri haline gelmiştir (Doulkeridou, ve diğerleri, 2011). Bu durum ülkemizdeki eğitimci ve öğretmen yetiştiren kurumların 2010’lu yıllara kadar özel eğitime dair öğretmen yetiştirdiği şekliyle karşımıza çıksa da, bu tarihlere kadar uyarlanmış beden eğitimi derslerine özgü eğitimci veya beden eğitimi öğretmeni yetiştiren herhangi bir programın olmadığını göstermiştir (Gürsel F. , 2006). Engelli olmayan bireylerin eğitimleri göz önünde bulundurulduğunda, belli bir temel eğitim sonrası neredeyse tüm branş derslerinin alanında uzmanlaşmış öğretmenler tarafından yürütüldüğünü görebiliriz. İşte tam bu noktada engelli bireylerin eğitim aldığı gerek kaynaştırma sınıflarında gerek özel eğitim okullarında beden eğitimi derslerinin engellilere özgü eğitim almamış beden eğitimi öğretmenleri

tarafından yürütülmesi akıllara bazı soru işaretlerini de beraberinde getirebilir. Halbuki engelli bireylerin sportif eğitimi ve başarısı, engel türüne bağlı olarak özel donanımlara sahip öğretmenlerin eğitim öğretim içinde yer almasıyla sağlanabilir. Tüm bunlar düşünüldüğünde, ülkemizdeki kaynaştırma sınıfları ve özel eğitim okullarında eğitim öğretime devam eden özel ihtiyaçlı bireylerin, kendilerini tanıyan ve anlayan beden eğitimi öğretmenlerine ihtiyaçları vardır. Bu durumun neticesinde ülkemizdeki Yükseköğretim Kurumlarına bağlı olarak engelli bireyler için beden eğitimi öğretmeni programlarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. (Konar & Yıldırım, 2012).

Türkiye'de 2000 yılına kadar engelli öğrencilerin çoğu, eğitim öğretim ihtiyaçlarını özel okullar aracılığıyla karşıladılar. Bu tarihe kadar eden eğitimi öğretmenlerinin özel okullarda varlığından söz etmek pek de mümkün değildi. Fakat 2000 yılından sonra beden eğitimi öğretmenlerinin genel beden eğitimi programı kapsamında engelli bireylerin hareketi, egzersiz ve beden eğitimi ihtiyaçları için hazırlıklı olmaları önem arz etmeye başladı (Gürsel F. , 2007). Ülkemizde 2000'li yıllardan sonra yasalaştırılan ve amacının engelli bireylerin eğitim öğretime entegre edilmesi olan kaynaştırma eğitimi içerisinde beden

eğitimi öğretmenleri, tüm engelli bireylerin beden eğitimi derslerine girmektedir. 30 Mayıs 2018 tarihine kadar beden eğitimi öğretmenlerinin lisans eğitimi içerisinde yer alan ve beden eğitimi spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin zorunlu veya seçmeli olarak aldığı "Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Dersi" yer almaktaydı. 30 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla bu dersin adı "Uyarlanmış Beden Eğitimi Ve Spor" olarak değişti ve Yükseköğretim Kurumunun beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarında zorunlu kıldığı bir ders olarak işlenmeye başlandı. Spor Bilimleri Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda yer alan diğer eğitim programlarında ise bu dersler seçmeli veya zorunlu olarak görülmektedir (Gürsel F. , 2006; YÖK Y. Ö., 2018)

Engelli bireylerin ihtiyaçlarının normal bireylerinki gibi karşılanmaması 90'lı yıllardan itibaren ülkemizde yeni bir alanın önemini daha da anlaşılır hale getirmiştir. Öyle ki; özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi beraberinde özel eğitim öğretmenlerinin de gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik akabinde "Özel Eğitim Öğretmenliği", "Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü" gibi bölümlerin açılması şeklinde sonuçlanmıştır. Özel eğitim öğretmenliği bölümünün 2019 yılı sonunda devlet ve vakıf üniversitelerinin 84'ünde yer aldığı

görüldürken engelliler için egzersiz ve spor eğitimi bölümünün sadece iki devlet ve iki vakıf üniversitesinde yer alması bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir (Konar & Yıldırım, 2012; YÖK, 2020). Bu sorulardan biri de bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yukarıda yer alan bazı bilgiler doğrultusunda “Engelliler için Egzersiz ve Spor Öğretmeni İhtiyacı” konusuna geçmiş bazı çalışmaların da atıfta bulunduğu görülmüştür. Daha önce yapılan araştırmaların sonuçlarından yola çıkılarak, çalışmayı oluşturan temanın objektif olarak değerlendirilmesi yapılabilir. Bu bağlamda yapılan geçmiş bir araştırmada Yunan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli ve özel ihtiyacı olan öğrencilerinin beden eğitimi derslerine dahil edilmesine yönelik tutumları incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri engelli ve özel ihtiyacı olan çocukların beden eğitimi derslerine dahil edilmesine yönelik hem olumlu hem de olumsuz tutumlar göstermiştir. Olumlu tutum gösteren beden eğitimi öğretmenlerinin özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine dair özel dersler aldığı ya da mesleklerinde uzun yıllar tecrübe kazandığı görüldürken, olumsuz tutum gösteren öğretmenlerin özel eğitim ve kaynaştırmaya dair bilgilerinin yetersiz

olmasından dolayı tereddüt yaşadıkları görülmüştür (Doukeridou, ve diğerleri, 2011; Papadopoulou, Kokaridas, Papanikolaou, & Patsiaouras, 2004; Çağran & Schmidt, 2011).

Bir başka yapılmış araştırmada Türkiye’de özel eğitim uygulama merkezlerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders programlarına dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda ilgili beden eğitimi öğretmenleri uygulanan beden eğitimi ders programında en çok materyal eksikliğinin ve fiziksel şartların yetersizliklerinden dolayı zorlandıklarını ifade etmişler. Dahası, uygulanan beden eğitimi ders programında zihinsel engelli bireylerin özel durumlarının göz önünde bulundurulması hazırlanması durumunda daha fayda sağlayacağı dile getirilmiştir. Bu durumun yaratmış olduğu problemin ortadan kalkmasına dair verilen öneride ise; beden eğitimi öğretmenlerine programın detaylarının eğitim olarak verilmesi teklif edilmiştir (Karakaya, Karakaya, Yener, Tan, & Uğurlu, 2017). Bu çalışmanın sonucunda varılan kanı; beden eğitimi öğretmenlerinin var olan beden eğitimi programını zihinsel engelli bireylere uyarlamada güçlük yaşadıklarıdır. Bunun nedeninin ise mezun oldukları lisans programında gördükleri engelli olmayan bireylere

yönelik beden eğitimi uygulamalarının olduğu ifade edilmiştir. Öyle ki mevcut beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programında uyarlanmış beden eğitimi dersi sekiz dönemlik lisans programının sadece bir döneminde yer almaktadır (YÖK Y. Ö., 2018).

Bu çalışmada öncelikle problem bir durum olarak nitelendirebileceğimiz bir

YÖNTEM

Güncel bilginin okuyucuya tarafsız bir şekilde sunulması açısından derleme çalışmalarında bazı sorunların varlığından söz edilebilir. Bu sorunlar çalışmanın yapılması esnasında yazarın veya yazının taraflı olması ya da örneklem grubunun evreni temsil gücünün az olmasıdır. Sistemik olmayan bir derlemenin yaratacağı sorunlardan biri de problem durumunun cevabı aranırken sonuca götüren bilgilerden daha ziyade istenilen çalışmaların dahil edilmesidir. (Gülpınar & Güçal, 2013). Bu yüzden bu çalışma PRISMA akış diyagramının kullanıldığı sistemik bir derleme ürünüdür. Daha çok çalışmanın taranıp dahil edilmesi ve bu yüzden de yazarın öznel düşüncelerinin daha az yer alması nedeniyle sistemik derlemeler altın standart olarak değerlendirilmektedir. Sistemik derlemeler aynı zamanda kendi içinde de iki başlık halinde düşünülebilir. Bunlar

konu ele alınmıştır. Daha sonra araştırma ve değerlendirme sürecini tanımlayıp bu konuyla ilgili önceden yapılan araştırmalar ve çalışma verileri değerlendirilmiştir. Var olan bu çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda ne gibi problem durumların yaşandığını ve bu problemlere ne tür önlemlerin alınabileceğini sade ve anlaşılır bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

kalitatif ve taranan çalışmalardaki verilerin analiz edildiği (meta-analiz) kantitatif derlemelerdir (Green, Johnson, & Adams, 2001; Moher, Liberati, Tetzlaff, & Altman, 2009).

Bu derleme çalışmasının amacı, ülkemizde var olan beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarının engelli bireylerin özel olarak alması gereken egzersiz ve spor ihtiyaçlarını karşılamaması ve bu ihtiyacın önemini ortaya çıkarılmasıdır. Engelliler için beden eğitimi öğretmeni ihtiyacını araştırmış çalışmalara erişmek için Google Akademik, SCOPUS, Web of Science, EBSCO, ERIC, Ulusal Tez Merkezi ve TR Dizininde yer alan yerli ve yabancı çalışmalar taranmıştır. Aynı zamanda bazı resmi kurumların bilgilerine erişebilmek için online veri tabanlarından yararlanılmıştır. Yapılan araştırmaların bizzat ilgili olanlarını belirlemek için "engelliler için beden eğitimi ve spor

öğretmeni ihtiyacı” anahtar kelimeleri kullanılmış ve veri tabanları aramaları sonucu 237 çalışma elde edilmiştir. Araştırma ile ilgili olmayan çalışmaların çıkarılması sonucu 145 çalışma elde

edilmiştir. Tam ve özet metin olarak incelenen çalışmalar 75’dir. Bu çalışmalar içerisinde birbirini tekrar eden çalışmalar çıkarıldığında çalışmaya dahil edilen çalışma sayısı 24’dür.

TARTIŞMA

Yükseköğretim Kurumu 2018-2019 istatistiklerine göre Türkiye’de aktif olarak 44 (4 vakıf, 40 devlet) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve 52 (7 vakıf, 45 devlet) Spor Bilimleri Fakültesi vardır. Yani bu bilgilere göre ülkemizde 96 üniversitede çeşitli spor alanlarında istihdam edebilecek adayların yükseköğretim gördükleri kabul edilebilir. Bu üniversiteler arasında engelliler için egzersiz ve spor eğitimi bölümlerinin sadece 4 üniversitede yer aldığı görülmektedir (YÖK, 2020).

Bir başka çalışma göstermiştir ki; kaynaştırma eğitimi ile ilgili başlıca eksiğin öğretmenlerin yetiştirilme durumları ile ilgili olduğu yönündedir. Bu sonuç var olan kaynaştırma eğitimi öğretmenlerinin engelli bireylere dair bilgi birikimlerinin eksik olduğu anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada olumsuz verilerin oluşmasını sağlayan unsurlardan birini de engelli çocukların engeli olmayan diğer çocuklarla bir arada eğitim almaları oluşturmuştur. Yani bu çalışmada

öğrencilerin fiziksel ve zihinsel anlamda sahip oldukları farklılıklar eğitim öğretim açısından sorun teşkil etmiştir. Son olarak ise var olan eğitim müfredatının kaynaştırma eğitime yönelik uygun bir yapıda olmaması da negatif verilerin sebeplerinden görülmüştür. (Sánchez, Rodríguez, & Martínez, 2019). Bu sonuçlar arasında özellikle öğrenci profilinin çeşitliliğinin sorun olarak görülmesinin kabul edilebilir olmadığı söylenebilir. Öyle ki eğitim öğretimde kaynaştırmanın son yıllarda çoğu ülkede uygulanması buna örnek olabilir. Bu sonucun öğretmenlerin hazır bulunurlukları ve eğitim programlarının kaynaştırma öğrencilerine göre öğretmenler tarafından uyarlanamaması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Bu düşüncenin nedeni olarak bir araştırma sonucunda özel eğitime dair bilgisi olmayan öğretmenlerin pedagoji konusunda zorlandıkları gösterilebilir. Elde edilen bu verilere göre öğretmenlerin özel eğitim ihtiyacı olan bireylerle nasıl iletişim kuracaklarına dair bilgilerinin eksik olduğu görülmüştür. Bu çalışmada da diğer

çalışmalardaki sonuçlara benzer şekilde; özel ihtiyaçları olan öğrencilere yönelik okul yönetimi politikalarının tüm öğrencilere hizmet verecek kadar kapsamlı olmadığı, özel ihtiyaçları olan öğrencileri desteklemek için öğretmenler arasındaki işbirliğinin beklentinin altında olduğu ve bireysel anlamda öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgi tabanının geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu ve buna benzer çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar itibarıyla öğretmenlerin, sınıflardaki heterojen öğrenci gruplarına etkin bir şekilde öğretim gerçekleştirebilmek için periyodik olarak bilgilerin tekrar edildiği ve yenilendiği kurslara tabi tutulmalıdır sonucuna varmıştır (Gathumbi, Ayot, Kimemia, & Ondigi, 2015; Ertunç, 2008).

Yapılan bir diğer çalışmada beden eğitimi öğretmeni adaylarının üniversitede aldıkları uyarlanmış beden eğitimi dersi öncesi ve sonrası tutumları incelenmiştir. Bu kapsamda deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubunda yer alan beden eğitimi öğretmeni adayları spor sırasında fiziksel engelli bireylerin görüntülerini izlemiş, derslerine katılmış ve engelli spor organizasyonlarında onlarla birlikte çalışmıştır. Kontrol grubunda yer alan beden eğitimi öğretmeni adayları ise herhangi bir uyarlanmış beden eğitimi

dersine katılmamış veya engelli sporcular için organizasyonlara katılmamıştır. Analizler, dönem başında fiziksel engelli bireylere karşı tutum açısından gruplar arasında anlamlı bir fark göstermezken, dönem sonunda anlamlı bir farklılık göstermiştir. Sonuçlar uyarlanmış beden eğitimi dersinin öğretmen adaylarının fiziksel engelli bireylere yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. (Gürsel F. , 2007). Bu durum ülkemizde son yayınlanan öğretmen yetiştirme programlarında yer alan uyarlanmış beden eğitimi ve spor dersinin öğretmen adaylarındaki olumlu etkisini göstermektedir. Öğretmen adaylarının tek bir dönem aldıkları bu ders sayesinde engelli bireylere karşı olumlu tutumlara sahip oldukları göz önünde bulundurulacak olursa, tamamı engellilere yönelik beden eğitimi öğretmenliği programlarının toplumumuzdaki engelli bireylerin fiziksel eğitimi noktasında oldukça yararlı olacağı düşünülebilir. Bu konuyla ilgili bir araştırmada yazar, beden eğitimi öğretimi konusunda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için beden eğitimi öğretmenlerinin özgüven ve deneyimlerine değinmiştir. Bu çalışma kapsamında bir beden eğitimi öğretmeninden elde edilen görüşme sonucunda; öğretmenin kendisine beden eğitimi ile ilgili çeşitli teorik bilgilerin öğretilmesine rağmen engelliliğe dair çok fazla deneyiminin

olmaması, ona engelli bir çocukla nasıl ders işleyeceğini bilmemesini düşündürmüştür (Morley, Bailey, Tan, & Cooke, 2005). Bu öğretmen görüşü bizlere göstermiştir ki; hedef grubun ihtiyaçlarına yönelik sadece teorik bilgiler değil aynı zamanda uygulamalı bir eğitimin de yer aldığı total bir eğitim programı ile birlikte beden eğitimi öğretmenleri kendilerini daha yeterli hissedebilir ve daha faydalı olabilirler.

Yukarıda yer alan tüm bilgiler ışığında anlaşılmalıdır ki beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için veya özel ihtiyacı olan engelli bireyler için beden eğitimi dersi kapsamında çeşitli özel eğitimleri almış olmaları gerekir (Morley, Bailey, Tan, & Cooke, 2005). Bir diğer genel kanının ise uygulanan beden eğitimi ders müfredatlarının engelli bireylere uygun ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından uyarlanabilir olması noktasıdır. Nitekim bu konu üzerine Kuzeybatı İngiltere'de görev yapan 12 ortaokul beden eğitimi öğretmenin uygulanan 2000 yılı ulusal beden eğitimi müfredatını engelli çocuklar ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için nasıl uyguladıkları tespit edilmiştir. Bulgular, mevcut müfredatta yer alan değerlendirme kriterlerinin engelli çocuklar ya da özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için çoğu zaman uygunsuz, yetersiz ve sadece

birkaç öğrenci tarafından algılandığını göstermiştir. Her ne kadar öğretmenler yasal düzenlemeler nedeniyle bu kriterleri kullanmakla kısıtlanmış olsalar da, öğrencilerin değerlendirilmesi büyük ölçüde kişisel yargılama veya sağlıksız değerlendirmelerle mümkün kılınmıştır. Bu da öğrencilerin doğru olmayan veya yeteneklerini tam anlamıyla değerlendirmeyen notlarla ödüllendirilmesi şeklinde sonuçlanmıştır. Engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için var olan müfredatın uyarlanabilir bir program olmadığı görülmüştür. Bu istenmeyen sonuçlardan en önemlisi, öğretmenlerin bazı engelli ve özel ihtiyacı öğrencilerine şişirilmiş veya cömert notlar vermeleridir. Çünkü özellikle hem öğretmenler hem de bu öğrenciler beden eğitimi derslerinde beklenen standartlara ulaşamazlar (Haycock & Smith, 2010). Bu sistem, engelliler için beden eğitimi alanında eğitim almış öğretmenler tarafından ve engelliler için beden eğitimi ders programlarıyla okullarda yürütülmediği takdirde sorun yaratmaya devam edebilir. Öğretmenlerin engelli bireyler için farkındalıkları onları bu programlar içinde daha başarılı kılacaktır. Daha önceden de görüldüğü üzere herhangi bir kurumda görev yapan öğretmenlerin farkındalıkları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerinkinden daha düşük

bulunmuştur. Benzer şekilde yükseköğretim kademelerinde engellilere özgü dersler alan öğretmenlerin almayanlara göre daha yüksek farkındalık düzeylerinin olduğu görülmüştür. Beden eğitimi dersi çerçevesinde değerlendirdiğimiz de ise; engelliler için beden eğitimi ve spor dersi alan öğretmen adaylarının bu dersi almayan öğretmen adaylarına göre daha yüksek farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmüştür (Karakaya, Karakaya, Yener, Tan, & Uğurlu, 2017). İşte tüm bu durumlar her branşın öğretmenleri için engellilere özgü eğitim almış olmalarının zorunluluğunu ortaya koymaktadır ki bu ortam sadece beden eğitimi dersleri için değil aynı zamanda diğer dersler kapsamında da engelli bireylerin olumsuz eğitim koşullarına maruz kalmamaları adına sağlanmalıdır.

Kırımoğlu ve ark. (2016) yapmış oldukları çalışmada özellikle özel eğitim öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin fiziksel egzersizlere katılma durumlarına karşı farkındalıklarını incelemiştir. Araştırma kapsamında elde edilen ve bu çalışmayı da destekler nitelikte olan sonuçlardan biri de, ülkemizde Beden

Eğitimi Öğretmeni yetiştiren tüm kurumlarda Engelliler İçin Beden Eğitimi dersinin verilmesi durumunda bu dersi alan bireylerin farkındalıklarının arttıracağı olmuştur (Kırımoğlu, Esentürk, İlhan, Yılmaz, & Kaynak, 2016).

Bazı araştırmalar sonucunda Yükseköğretim Kurumlarının beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarında engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin uygulama safhasının daha da arttırılarak yeni araştırmalar yapılabileceği üzerinde öneriler sunulmuştur Bu şekilde beden eğitimi öğretmeni adaylarının engelli öğrencilere yönelik tutumlarının araştırılması daha geniş bir açıdan değerlendirilebileceğini belirtmiştir (Özer & Süngü, 2016; Gürsel F. , 2006). Gürsel (2006) yapmış olduğu araştırmada diğerlerine göre farklı olarak beden eğitimi öğretmeni adaylarının yükseköğretimden önceki eğitim kademelerinde de engellilere yönelik bilgilendirilmelerinin daha pozitif sonuçlar ortaya çıkaracağı yönünde bir öneri sunmuştur. Bu öneri, engelli bireylerin diğer insanlar tarafından toplum içinde daha çabuk benimsenebilmeleri noktasında katkı sağlayan bir etki gösterebilir (Gürsel F. , 2006).

SONUÇ

Bu derlemenin temel amacı kapsamında, engelliler için beden eğitimi öğretmeni ihtiyacının gerekçeleri yukarıdaki çalışmalara ek olarak birçok çalışmada daha belirtilmiştir. Bu gerekçeler yapılan araştırmalarda temel olarak kaynaştırma eğitimi veya özel eğitim alan engelli çocuklar ile özel ihtiyacı olan çocukların normal beden eğitimi dersi müfredatına ayak uyduramadıkları şeklinde görülmüştür. Fakat yine bu araştırmalarda asıl problemin beden eğitimi öğretmenlerinin mevcut beden eğitimi programını uyarlayamamaları veya engelli bireylere yönelik almış oldukları beden eğitimi öğretmenliği eğitiminin yetersizliğinden kaynaklandığı görülmektedir (Demirci, Çınar, & Demirci, 2014; Özcan & Özer, 2018). Tüm bu bilgilerin toplanması sonucunda ortaya çıkan problem durumları ve bu problemlere çözüm önerileri şunlardır:

Beden eğitimi dersi engelli bireylerin fiziksel ve psikolojik gelişimi açısından önem arz etmektedir ve bu önemli dersin bu bireyleri tanıyan öğretmenler tarafından yürütülmesi önerilir.

Engelli bireyler için beden eğitimi öğretmeni olacak olan kişilerin beden

eğitimi ve spor öğretmenliği programlarından değil, engelliler için beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarından mezun olmaları önerilir.

Ülkemizde engelliler için ayrıntılı ve daha kapsamlı eğitim veren Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümünün bugün itibarıyla sadece dört üniversitede değil diğer çoğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda ve Spor Bilimleri Fakültesinde de aktif olarak yürütülmesi önerilir.

Diğer üniversitelerde de bu bölümün açılması ile birlikte Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü mezunu bireylerin öncelikli olarak özel eğitim okullarında istihdam edebilmeleri sağlanmalıdır. Böylece kamuda yeni bir istihdam alanı da ortaya çıkmış olabilir.

Son olarak yapılan araştırmalarda beden eğitimi öğretmenleri, engelli bireylerin aldığı beden eğitimi derslerini fiziksel imkansızlıklar ve programların onlar için uygulanabilir olmaması açısından yetersiz görmektedir. Bu durumun düzeltilmesi açısından Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumları ortak ve uygulanabilir engelliler için beden eğitimi ve spor müfredatı konusunda koordinasyon sağlamalıdır.

KAYNAKLAR

1. Çağran, B., & Schmidt, M. (2011). Attitudes of Slovene teachers towards the inclusion of pupils with different types of special needs in primary school. *Branka Educational Studies*, 37(2), 171-195.
2. Canpolat, B., Nalçı Arıbaş, N., & İlkım, M. (2019). Spor Yapan Dezavantajlı Bireylerin Ortamlarında Demokrasi Algısı Nasıldır? *SPOR BİLİMLERİNDE AKADEMİK YAKLAŞIMLAR* (s. 25-39). içinde Ankara: Akademisyen Yayınevi.
3. Demirci, P. T., Çınar, İ., & Demirci, N. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerde Beden Eğitimi Ders Programından Ve Kaynaştırma Eğitiminden Kaynaklanan Sorunlarının İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 136-150.
4. Doukeridou, A., Evaggelinou, C., Mouratidou, K., Koidou, E., Panagiotou, A., & Kudlacek, M. (2011). Attitudes Of Greek Physical Education Teachers Towards Inclusion Of Students With Disabilities In Physical Education Classes. *International Journal Of Special Education*, 26(1), 1-11.
5. Ertunç, E. N. (2008). Kaynaştırma eğitimi uygulanan ilköğretim II. kademedeki görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerinin ve sınıflarındaki engelli öğrencilere bakış açılarının değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
6. Gathumbi, A., Ayot, H., Kimemia, J., & Ondigi, S. (2015). Teachers' and School Administrators' Preparedness in Handling Students with Special Needs In Inclusive Education In Kenya. *Journal of Education and Practice*, 6(24), 129-138.
7. Green, B., Johnson, C., & Adams, A. (2001). Writing narrative literaturereviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *J SportsChiropract Rehabil*, 15, 5-19.
8. Gülpınar, Ö., & Güçal, A. (2013). Güçlü Derleme makalesi nasıl yazılır? *Turkish Journal of Urology*, 39(1), 44-48.
9. Gürsel, F. (2006). Engelliler İçin Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 67-73.
10. Gürsel, F. (2007). Attitudes Of Physical Education Majors In Turkey Towards Disability Are Changed By Adaptive Physical Education Training. *Perceptual and Motor Skills*, 104, 166-170.
11. Haycock, D., & Smith, A. (2010). Inadequate and inappropriate?: The assessment of young disabled people and pupils with special educational needs in National Curriculum Physical Education. *European Physical Education Review*, 16(3), 283-300.
12. Karakaya, E., Karakaya, Y. E., Yener, E. T., Tan, Ç., & Uğurlu, F. M. (2017). Evaluation Of Teachers' Opinions For Physical Education And Sport Course Program In Mentally Disabled Schools. *Turkish Studies (Elektronik)*, 28, 489-502.
13. Kırımoğlu, H., Esentürk, O., İlhan, E. L., Yılmaz, A., & Kaynak, K. (2016). İlköğretim, Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Öğretmenleri İle Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Fiziksel Egzersize Katılımlarının Etkilerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 231-244.
14. Konar, N., & Yıldırım, İ. (2012). Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği: Gereksinim ve Bir Program Modeli. *SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİM DERGİSİ*, 14(2), 208-216.
15. Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarının Değerlendirmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 203-218.
16. Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *BMJ*, 339, 1-8.
17. Morley, D., Bailey, R., Tan, J., & Cooke, B. (2005). Inclusive Physical Education: teachers' views of including pupils with Special Educational Needs and/or disabilities in Physical Education.

European Physical Education Reviewe, 11(1), 84-107. doi:DOI: 10.1177/1356336X05049826

18. Özcan, G. H., & Özer, D. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Journal of Health and Sport Sciences (JHSS)*, 1(1-2-3), 39-51.
19. Özer, D., & Süngü, B. (2016). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından "Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi" Uygulamaları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 1-15.
20. Papadopoulou, D., Kokaridas, D., Papanikolaou, Z., & Patsiaouras, A. (2004). Attitudes of Greek physical education teachers toward inclusion of students with disabilities. *International Journal of Special Education*, 19(2), 104-111.
21. Sánchez, P. A., Rodríguez, R., & Martínez, R. M. (2019). Barriers to Student Learning and Participation in an Inclusive School as Perceived by Future Education Professionals. *Journal of New Approaches in Education*, 8(1), 18-24. doi:10.7821/naer.2019.1.321
22. Saxton, M. (2018). Hard bodies: exploring historical and cultural factors in disabled people's participation in exercise; applying critical disability theory. *Sport in Society*, 21(1), 22-39. doi:10.1080/17430437.2016.1225914
23. YÖK. (2020, 01 24). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. 01 24, 2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
24. YÖK, Y. Ö. (2018, 5 30). *YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Beden_Egitimi_ve_Spor_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf adresinden alındı